

екты: системология, инструментарий и методы реализации / Н. Андреева // Экономист. — 2012. — № 3 (305). — С. 65–69.

3. Вернадский В. И. Живое вещество / В. И. Вернадский. — М.: Наука, 1978. — 358 с.

4. Гофман К. Г. «Кредитные отношения» общества и природы / К. Г. Гофман, Е. В. Рюмина // Экономика и математические методы. — 1994. — Т. 30. — Вып. 2. — С. 17–32.

5. Daily G. Population, sustainability, and Earth's carrying capacity: A framework for estimating population sizes and lifestyles that could be sustained without undermining future generations / G. Daily, P. Ehrlich // Bio Science. — 1992. — Vol. 42. — P. 761–71. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dieoff.org/page112.htm> (станом на 26.09.2011).

6. Costanza R. Embodied energy and economic valuation / R. Costanza // Science. — 1980. — Vol. 210. — P. 1219–1224.

7. Моисеев Н. Н. Модели экологии и эволюции / Н. Н. Моисеев. — М.: Знание, 1983. — 64 с.

8. Lotka A. J. Contribution to the energetic of evolution / A. J. Lotka // Proceedings of the National Academy of Science. — 1922. — Vol. 8. — P. 147–155.

9. Глазырина И. П. Природный капитал в экономике переходного периода / И. П. Глазырина. — М.: РЭФИА, 2001. — 204 с.

10. Туныця Ю. Ю. Экологизация экономики: теоретико-методологический аспект / Ю. Ю. Туныця, Э. П. Семенюк, Т. Ю. Туныця // Экономическая теория. — 2011. — № 2. — С. 5–15.

11. Mulder P. Evolutionary economic theories of sustainable development / P. Mulder, J. van den Bergh // Growth and Change. — 2001. — Vol. 32. — P. 110–134.

12. Пёрринг Ч. Экономический рост и устойчивое развитие / Ч. Пёрринг. — М.: Мир науки, 1991. — Т. 35. — № 1. — С. 5–9.

13. Cropper M. L. Environmental economics: a survey / M. L. Cropper, W. E. Oates // Journal of Economic Literature. — 1992. — Vol. 30. — P. 675–740.

14. Bergh J. van den Ecological Economics: Themes, Approaches and Differences with Environmental Economics / Jeroen C. J. M. van den Bergh // Regional Environmental Change. — 2001. — Vol. 2, № 1. — P. 13–23.

15. Perrings C. The Development of Ecological Economics / R. Costanza, C. Perrings, C. Cleveland. — Cheltenham: Edward Elgar, 1997. — 816 p.

16. Ehrlich P. R. The limits to substitution: meta-resource depletion and a new economic-ecological paradigm / P. R. Ehrlich // Ecological Economics. — 1989. — Vol. 1. — P. 9–16.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2012 р.

УДК 330.322.01:304

О. В. Веретенникова,

канд. екон. наук,

доцент,

*Донбаська національна академія
будівництва і архітектури,*

м. Макіївка

ГЕНЕЗИС ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Розкрито особливості історичного оформлення елементів соціального інвестування, що є визначальними для його сучасного функціонального прояву. Доведено, що формування інституту соціального інвестування є продуктом багатовікової еволюції інститутів соціальної справедливості, відповідальності й інвестування.

Ключові слова: соціальна відповідальність, соціальна справедливість, суспільство, інвестування, соціальне інвестування, соціальне ринкове господарство, соціально відповідальний інвестор.

Розуміння глибинного змісту кожної наукової категорії, концепції неможливе у відриві

від дослідження коренів їх виникнення, умов, що сприяли економічному або суспільному за-

© О. В. Веретенникова, 2012

твердженню. Формування інституту соціального інвестування є продуктом багатовікової еволюції інститутів соціальної справедливості, відповідальності й інвестування, розгляду питань історичного генезису яких, з усіма притаманними для них ознаками, було неодноразово приділено увагу сучасними науковцями. Однак формування сутнісних характеристик соціального інвестування як інституту, що є продуктом такого розвитку, не знайшло відображення в їх роботах.

Метою даної статті є розкриття особливостей історичного оформлення елементів соціального інвестування, що є визначальними для його сучасного функціонального прояву.

Первинним сприйняттям соціальної справедливості, відповідальності можна вважати її ототожнення з необхідністю дотримання звичаїв, що мали статус норм першочергового виконання і виступали своєрідним інструментом регулювання відносин між людьми у первиннообщинному устрої. У подальшому ідеї справедливості ототожнювалися з можливістю рівноправного використання людьми різних благ, причому в епоху античності справедливість вважалася визначальною характеристикою всіх суспільних відносин.

У середньовіччі отримало розвиток теологічне сприйняття справедливості, тобто її трактування через дотримання релігійних догм щодо місця і значення людини у світі [1]. В основі значної кількості тогочасних постулатів лежать християнські доктрини православ'я, католицизму і протестантизму, які, при наявності всіх своїх особливостей, спираються на єдину платформу: догматичні положення Євангелія; апостольські послання; традиції, історію і вчення Церкви щодо організації сумісної життєдіяльності людей, що робить їх актуальними на всі часи.

Найбільш відомими авторами робіт, присвячених соціальній проблематиці, є православні Іоанн Златоуст (355–407 рр.) і Васи́лій Великий (330–339 рр.), католики Амвросій Медіоланський (339–397 рр.), Августин Іппонський (354–430 рр.) і Фома Аквінський (1225–1274 рр.), протестанти П'єр Вальдо (1140–1217 рр.) і Джон Уікліф (1330–1385 рр.). В їх творчій спадщині особливе значення відіграють праці, присвячені соціальному устрою суспільства, необхідності справедливого розподілу матеріальних благ, зокрема, необхідності підпорядкування земного духовному, важливості надання милостині нужденним, підтримки найбільш вразливих верств населення най-

заможнішими, самообмеження християн при використанні ними мирських благ, необхідності слідування добродетелям не тільки для простих християн, а й для правителів держав тощо [2–4].

Отже, зародження категорії «справедливість» відбувалося в духовній релігійно-етичній сфері, однак, безперечно, знаходило свій прояв у повсякденному матеріальному житті суспільства, де справедливість ставала фактором інтеграції суб'єктів, без якої виживання такого суспільства було неможливим [5]. Таким чином, було закладено основи справедливого розподілу матеріальних благ за участі державних органів влади, основним завданням яких відзначався прояв цієї влади саме у справедливості такого розподілу. Фінансовій основі забезпечення соціальної справедливості в суспільстві суттєвої уваги приділено не було.

Від Середньовіччя до Нового часу відбувався перехід від теологічного сприйняття справедливості до масового розвитку ідей справедливості як рівності людей, зростання юридичного значення справедливості. Якщо античні мислителі розглядали справедливість з позиції суспільного блага, то за цих часів формувалася так звана ліберальна концепція справедливості, основні положення якої відстоювали: Ф. Бекон, що вважав ідею справедливості однією з головних ідей права, а такі явища, як держава і мораль відносив до інститутів, що належать творчому людському началу; Б. Спіноза, який стверджував, що справедливість виникла одночасно з такими соціальними явищами, як держава, громадянське суспільство і законодавство, і всіляким чином заперечував сприйняття справедливості через призму теології тощо. Першим, хто приступив до систематичного обґрунтування ліберальної концепції справедливості, був І. Кант. Фундаментальною ідеєю його етики прийнято вважати свободу людини, її волі, що визначає зміст духовної незалежності і суверенності особистості, її вміння і право самостійно приймати правила і слідувати їм за власною волею без насильства [1, 6–8].

З визнанням провідної ролі інвестицій у формуванні напрямів розвитку суспільства відбувалося зародження інвестиційної теорії, яке в багатьох наукових роботах пов'язується з діяльністю школи меркантилістів. Основні акценти її представниками було зроблено на формуванні економічного підґрунтя розвитку суспільства: багатство нації ототожнювалося з грошима, а джерелом такого багатства вважалося інвестування у виробництво товарів.

XVIII сторіччя стало початком історії соціально відповідального інвестування, яке пов'язується з появою праці англійського теолога Джона Веслі «Використання грошей». У ній він виклав основні принципи інвестування, засновані на релігійних цінностях: не завдавати шкоди партнерам своїм способом ведення бізнесу, запобігати вкладень в такі галузі, де існує ризик нанесення шкоди здоров'ю робочих тощо [9]. Незважаючи на те, що такі ідеї соціальної відповідальності поширювалися в суспільстві, подібна діяльність була нерегулярною й подекуди чітко не спрямованою на цільову аудиторію.

Важливу роль в розвитку концепції соціальної відповідальності в Новий час зіграла енцикліка (1891 р.) папи Льва XIII «Рерум новарум», положення якої стали платформою офіційної доктрини католицизму. Мета енцикліки полягала у визначенні позиції католицької Церкви по відношенню до соціальних питань, що загострилися у той час, і засобів їх вирішення. Лев XIII розглядав тяжкий стан трудящих як наслідок сукупності багатьох факторів: безпрецедентної індустріалізації, технологічних успіхів, суспільних конфліктів, незахищеності робочих мас від занадто тяжких умов життя і праці. В енцикліці обґрунтовувалася християнська вимога справедливо подолати пороки тогочасної соціально-економічної системи, за якої робоча людина відчуває себе обездоленою. При цьому підкреслювалася необхідність взяти під захист законні права трудящих, активізувати співпрацю Церкви, держави і професійних об'єднань працівників. Особливий акцент було зроблено на необхідності дотримання підприємцями відповідальності перед Богом за використання майна на користь «загального блага», причому вказувалося на «суцільне» призначення земних благ, а для робочих рекомендувалося створення і розширення своїх професійних союзів [2–4, 10].

Становлення індустріального суспільства стало причиною значної соціальної кризи у більшості країн Європи. Протягом XVIII і XIX сторіч відбувався бурхливий розвиток виробничих сил, спостерігалися новаторські прориви в розвитку техніки і технологій, організація виробництва і праці здійснювалася на якісно новому рівні; застосовувалися нові економічні і правові механізми, відбувалося становлення інституту кредитно-грошових відносин, що призвело до значних темпів росту матеріального виробництва і торгівлі, накопиченню багатства. Замість Бога прийшов культ грошей [11]. Значна кількість вітчиз-

няних вчених кінця XIX — початку XX сторіччя (М. О. Бердяєв, С. О. Булгаков, М. О. Гершензон, П. Б. Струве, С. А. Котляревський, П. Новгородцев, І. Покровський та ін.) і сучасні дослідники відзначають, що джерела соціальної кризи, що наступила, були пов'язані з духовними першопричинами, з процесами розмивання християнського свідомості і генезису економізму як головної ідеології нашого часу [2].

На початку XX століття стали поширюватися ідеї Ф. Тейлора, А. Файоля, Г. Форда, Г. Емерсона, що заклали основу нової науки — менеджменту. На її основі розпочалося формування нової управлінської парадигми, в основу якої було закладено залежність ефективності функціонування виробничої організації від економії часу і витрачених ресурсів. Соціальний аспект такої ефективності в розрахунок не приймався.

Зміна такої управлінської парадигми стала відбуватися починаючи з 30-х років XX століття під впливом ідей Е. Мейо, Д. Морено, Д. Макгрегора, Ф. Ротлісбергера, А. Маслоу. У рамках нової концепції організації праці і життєдіяльності людей на перший план почав виходити соціальний аспект. Було усвідомлено, що результат сумісної діяльності людей визначають не тільки економічні, а й соціальні інтереси, зокрема, задоволеність умовами праці, прагнення до самореалізації тощо [12]. У цей час Робертом Е. Вудом було розроблено модель соціально-мотиваційного управління, в основі якої лежить постулат про те, що соціальна відповідальність підприємця породжує відповідну відповідальність (патріотизм) працівників по відношенню до підприємця за дотримання дисципліни праці і виробництва, за кінцеві результати діяльності своєї фірми [13]. У цей же час відбувалася поява наукових концепцій та ідей Апеля, Рополя, Ленка про те, що відповідальним може бути не тільки індивід, а й соціальна група.

Ускладнення форм ведення підприємницької діяльності призвело до введення в область правового регулювання поняття «інвестиції» через категорію «інвестиційні послуги». 40-і роки стали роками прийняття перших правових актів, якими забезпечувалося їх надання, зокрема: Закону США про інвестиційні компанії (1940 р.) (Investment Companies Act), Закону про інвестиційних консультантів (Investment Advisers Act) тощо.

Починаючи з 40-х років XX століття, основна увага науковців, що цікавилися соціальними аспектами ринкового господарства, змінилася в бік макрорівня. У цей період починає

формується концепція «соціального ринкового господарства». Даний термін було введено в обіг в 1946 р. А. Мюллером-Армак для характеристики такого устрою, за яким «цілеспрямовано побудована економіка вільного ринку, що зберігається шляхом регулюючої системи конкуренції, надає більш надійну гарантію соціального прогресу — особливо тому, що соціальний прогрес ... шляхом свідомої розробки заходів, які відповідають принципам вільного ринку, і перерозподілу доходів через державний бюджет, коли розвиток конкуренції формує економічну базу для соціальних заходів, може бути організований більш ефективно» [14, 15]. Таким чином, основною ідеєю соціального ринкового господарства вважалося досягнення синтезу соціальної рівноваги і гарантії вільної дії ринкових сил. А в якості основних завдань такої економічної політики А. Мюллером-Армак називалися: проведення кон'юнктурної політики в області зайнятості з метою гарантування робітнику безпеки перед обличчям можливих кризових явищ шляхом здійснення необхідних фінансово-кредитних заходів, у тому числі реалізації програми державних інвестицій, спрямованої на сприяння формуванню середнього класу; будівництво соціального житла; фінансова підтримка малих і середніх підприємств і створення рівних стартових умов для підприємців шляхом проведення соціальної виробничо-структурної політики; сприяння розвитку кооперативних елементів самопомогі в економіці, наприклад, в житловому будівництві тощо [14, 16–18].

На практиці модель соціального ринкового господарства було реалізовано Л. Ерхардом. Розроблена ним антикризова програма дозволила провести економічні реформи, спрямовані на розвиток держави, на якій лежить відповідальність за «загальне благо», тобто соціально відповідальної держави. Серед багаточисельних реформ німецького політика: використання соціальних амортизаторів для захисту слабких і незахищених членів суспільства; створення сприятливих умов для вільної конкурентної боротьби, зокрема шляхом застосування жорстких антимонопольних і антикартельних заходів; максимальна протидія лобістським намаганням крупного бізнесу; лібералізація цін тощо [19–21]. Метою їх реалізації Л. Ерхардт вважав забезпечення кожному індивідууму необхідного мінімуму і створення таких умов, щоб кожний із них був у змозі забезпечити собі той максимум, якого він бажає. При цьому мав реалізовувати-

ся принцип, висловлений А. Мюллером-Армак: «... соціальна справедливість означає не кожному рівну долю, а кожному своє, тобто згідно результатам його діяльності» [15].

Через Велику Депресію 30-х років і досить тривалий період її подолання подальшого розвитку концепція соціальної відповідальності набула лише у 50-ті роки ХХ століття, зайнявши центральне місце в дискусії про відносини бізнесу та суспільства. У ці роки було розроблено значну кількість релевантних концепцій, серед яких: «соціальна відповідальність бізнесу», «корпоративна соціальна відповідальність», «корпоративна соціальна діяльність» та інші. Послідовно розвиваючись, вказані концепції не стільки заміщували одна одну, скільки акумулювали в собі попередні досягнення [9].

60-і роки ХХ століття пов'язуються з започаткуванням другої фази розвитку соціального ринкового господарства, в якості орієнтирів якої А. Мюллером-Армак було встановлено:

1. Необхідність удосконалення системи інвестування в інтелектуальну сферу — науку, фундаментальні дослідження й освіту.

2. Сприяння формуванню господарської самостійності, причому не тільки в межах загальної концепції економічної політики, але і шляхом реалізації конкретних програм стимулювання розвитку індивідуального підприємництва.

3. Політика стабільності в області грошового обігу й економічної кон'юнктури як відповідаюча суспільним інтересам.

4. Формування соціального середовища на підприємстві і покращення умов праці на робочому місці, створення нового виробничого клімату, в якому людина відіграє ключову роль у виробничому процесі.

5. Соціальна екологічна політика, спрямована не тільки на природоохоронну діяльність, але й на розвиток суспільної інфраструктури (раціональне використання території держави, місцеве й регіональне планування, створення пішохідних зон, національних парків тощо).

6. Проведення структурної політики шляхом сприяння забезпеченню мобільності робочої сили, сприяння перекваліфікації, виділення кредитів на відкриття нових підприємств і надання «адаптаційної підтримки» галузям, які її потребували (згідно принципу «допомога для самопомогі») [22].

Таким чином, можна з впевненістю стверджувати, що первинна суб'єктна модель соціального інвестування була створена саме А. Мюллером-Армаком [14, 16, 17, 22].

Взагалі 60-і роки в літературі називаються початком сучасної епохи соціально відповідального інвестора [9]. Багатьма науковцями її початок пов'язується не тільки з усвідомленням необхідності перенесення «центру тяжіння» в політиці держави на суспільно-політичні пріоритети, в першу чергу так звані «соціальні інвестиції», а й з набранням сили руху в підтримку роззброєння і дотримання прав людини, що знаходило прояв у критиці компаній, які займалися виробництвом зброї, а також здійснювали недобросовісні практичні дії по відношенню до своїх працівників. У результаті негативного відношення суспільства такі компанії зіткнулися зі значними труднощами в залученні коштів: значна кількість інвесторів обмежили вкладення в корпорації, діяльність яких мала або могла мати негативні наслідки для людей чи навколишнього середовища або отримала негативну морально-етичну оцінку. Таким чином, соціально відповідальне інвестування сприймалося як протест проти суспільно неприйнятних форм ведення бізнесу. Однак, як відзначається С. С. Головачовим і С. Ю. Наквасіним, дані обставини суттєво обмежували можливості розвитку цього виду інвестицій, оскільки перешкоджали залученню інвесторів, що орієнтувалися на отримання фінансового доходу [9].

Суттєве значення для розвитку соціального інвестування в 60-і роки мала і поява на фінансових ринках пенсійних фондів, стратегія діяльності яких була побудована на цільовому фінансуванні проєктів з соціальною складовою [9].

Таким чином, починаючи з 60-х років на стику економічних, соціологічних, філософських і психологічних наук, відбувався розвиток теорії соціальних інвестицій [23].

У той же час в різних сферах корпоративного управління відносно корпоративної етики, взаємовідносин управлінського персоналу з робітниками, охорони навколишнього середовища, щодо внутрішньої соціальної політики компаній, стандартів і правил не існувало зовсім, тобто превалюючим був «випадковий» підхід: робота за зверненнями, відповіді на запити місцевих органів влади, профспілок. Наприкінці 70-х років провідні компанії США і Великобританії дійшли висновку щодо необхідності об'єднання розрізаних елементів корпоративної політики щодо поведінки компанії в зовнішньому середовищі в єдину систему цілісних підходів до взаємодії з суспільством [24]. Все частіше точилися розмови про те, що

зобов'язання корпорацій перед суспільством не можуть обмежитися економічними і правовими рамками. У річних звітах і рекламних компаніях все частіше фігурувало слово «екологія». Серпень 1971 р. став періодом появи першого взаємного фонду (зараз відомий як PAX World Balanced) з задекларованою соціально відповідальною діяльністю: інвестуванням в компанії, що виробляють товари і послуги, які підвищують якість життя: охорону здоров'я, контроль за навколишнім середовищем, освіту тощо. Поява такого фонду дала поштовх новому напрямку інвестування — Socially Responsible Investment, при якому інвестор ставить во главу угла не загальноприйняті ринкові підходи, а свої морально-етичні й релігійні погляди. У Маніфесті, прийнятому в 1973 р. в Давосі на III Всесвітньому конгресі підприємців і менеджерів, чітко було сформульовано, що головним завданням бізнесу є не максимізація прибутку, а створення оптимальних умов для довгострокового розвитку бізнесу. Ця мета повинна бути досягнута через формування ефективної системи соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством [25].

У 80-і роки пережили друге відродження концепції «зацікавлених сторін» і «етики бізнесу» [26]. Прийшов час соціальних аудитів: аналітики почали оцінювати діяльність компаній з точки зору етичності їх поведінки по відношенню до працівників, клієнтів, інвесторів і постачальників. «Корпоративна соціальна відповідальність» стала однією з восьми позицій, за якими оцінюються кандидати у список «Fortune — 500» [27].

Широке розповсюдження ідея «корпоративної соціальної відповідальності» отримала в середині 90-х років, коли за рубежем дуже гостро проявився антикорпоративний настрій, викликаний суспільно невідповідальною поведінкою багатьох найвідоміших світових бізнес-лідерів, таких як Nike, Shell UK та інших. Намагаючись витримати натиск різних суспільних груп, що мають відношення до бізнесу, корпорації стали дещо переглядати стратегію своєї поведінки в суспільстві й відповідальність перед цим самим суспільством. Поняття «корпоративна соціальна відповідальність» стало входити в обіход усіх крупних компаній світу [27].

Роком всесвітнього визнання соціальної ролі бізнесу на міжнародному рівні вважається 1992 р., коли було проведено «Самміт Землі», на якому вперше розглядалося питання про засоби урівноваження інтересів бізнесу з інтересами всього суспільства, яке в першу чергу стосувало-

ся навколишнього середовища. У цьому ж році Нобелівським лауреатом став Г. Беккер (США) за розповсюдження економічного аналізу на ті області діяльності людини, що до сих пір входили до компетенції соціальних наук. Ним було приведено економічні докази того, що корпорації, як агенти ринкових відносин, максимізують об'єктивну функцію корисності й добробуту не тільки при укладанні угод, але і при формуванні етичних норм спілкування і поведінки людей, їх традицій і навичок як неформальних соціальних інститутів. На думку вчених, з цього моменту суспільство, ділове і наукове співтовариство сприйняли позицію, згідно з якою сучасна корпорація має виступати не тільки як економічна, а і як соціальна цілісність, що несе відповідальність перед суспільством за свої дії. Так, на думку науковців, було розв'язано тривалий спір між соціологізованою й економізованою концепціями у сприйнятті ролі й місця корпорацій в сучасному суспільстві. У розумінні прибічників «соціологізованого» підходу господарський розвиток визначає не система цін, а система культурних цінностей, на яких базується економіка. Прихильники «економізованої» концепції керуються напроти — принципами максимізації прибутку і виробітки як показниками успішного функціонування компанії на ринку. Вони виходять з того, що ці показники одночасно виконують і важливу соціальну функцію, оскільки є індикаторами ефективного розподілу ресурсів і задоволення суспільного попиту [28].

Крім того, з визнанням особливої значущості соціальних аспектів інвестування як для суб'єктів підприємництва, так і для держав у 90-і роки ХХ сторіччя в обіг було введено декілька спеціальних індексів. Так, з 1990 р. дослідницька фірма соціальних інвестицій — Kinder, Lydenberg, Domini & Co., Inc. (KLD) стала формувати індекс Domini 400 Social Index, що будується на базі S & P 500 за винятком тих компаній, які не відповідають соціальним критеріям. На такому ж принципі ця фірма веде спеціальні індекси, ґрунтуючись на індексах серії Russell.

Активні дискусії між представниками соціологізованого і економізованого підходів до визначення господарського розвитку сприяло появі досліджень, результати яких підтверджують відсутність необхідності жертвувати доходом при інвестуванні в соціально значущі проекти. Так, було встановлено, що дотримання принципів стійкого розвитку має суттєвий позитивний вплив на сукупність фінансових по-

казників компаній. Можна погодитися з тим, що можливе пояснення даного явища полягає в тому, що компанії, які дотримуються стійкого розвитку у своїй бізнес-практиці, створюють більш ефективні моделі корпоративного управління, що в кінцевому підсумку позитивно відображається на фінансових результатах і оцінці таких компаній з боку інвесторів [9].

В останні роки заклопотаність світового співтовариства стала викликати так звані глобальні проблеми людства, пов'язані з можливістю подальшого існування людей на планеті. В цих умовах велике поширення набула концепція сталого розвитку, основною метою якої якраз є збереження сприятливих умов існування для майбутніх поколінь людства. Визначальною ідеєю концепції сталого розвитку є необхідність поєднання зусиль господарюючих суб'єктів в економічній, екологічній і соціальній сферах. Розвиток суспільства, при якому одночасно забезпечуються позитивні результати у всіх трьох сферах, і буде характеризуватися стійкістю, оскільки зможе забезпечити стабільне існування людства як в сьогоденні, так і в майбутньому.

Становлення інституту соціального інвестування відбувалося протягом достатньо тривалого часу. Окремі елементи, ознаки соціального інвестування, відповідальності індивідуумів перед соціумом можна було побачити ще в античному світі. По мірі ускладнення суспільних відносин, форм господарювання, розвитку продуктивних сил такі елементи набували нових рис. З часом було усвідомлено значення впровадження принципів соціального інвестування в діяльність компаній як для забезпечення сталого розвитку всього суспільства, так і їх власної стійкості.

Список використаної літератури

1. Нестерук Е. С. Справедливость в современном российском правосознании : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филос. наук. : спец. 09.00.11 «Социальная философия» / Е. С. Нестерук. — Нижний Новгород, 2008. — 27 с.
2. Ройк В. Родники гуманизации общества [Электронный ресурс] / В. Ройк // Социальная доктрина христианства. — 2004. — №2. — Режим доступа : <http://www.oilru.com/sp/3/114/>.
3. Ройк В. Социальная доктрина христианства: человек, общество и государство / В. Ройк // Человек и труд. — 2004. — № 3. — С. 40–47.
4. Ройк В. Социальные доктрины христианства: труд и экономика / В. Ройк // Человек и труд. — 2004. — № 2. — С. 40–45.

5. Пирогов Г. Г. Социальная справедливость: генезис идей / Г. Г. Пирогов, Б. А. Ефимов // Социологические исследования. — 2008. — № 9. — С. 3—12.
6. Андреев Л. С. Философия Канта и современный идеализм / Л. С. Андреев, Б. Т. Григорьян. — М.: Наука, 1987. — 272 с.
7. Кант И. Трактаты и письма / И. Кант. — М.: Наука, 1980. — 709 с.
8. История экономических учений: учеб. пособие / под ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. — М.: ИНФРА-М, 2003. — 784 с.
9. Галушкин С. В. Выгоды устойчивого развития: выход на рынок «устойчивых» инвестиций [Электронный ресурс] / С. В. Галушкин, С. С. Головачев, С. Ю. Наквасин // IR magazine Russia & CIS — 2009. — Режим доступа: <http://www.ir-russia.ru/news/Sustainable-investment-14022011.htm> ---2009.
10. Лев XIII, *Regum novarum* [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.christianity.org.ru/unafides/regumnovarum.html>.
11. Неклесс А. Конец цивилизации, или конфликт истории / А. Неклесс // Мировая экономика и международные отношения. — 1995. — № 5. — С. 74—85.
12. Лыков А. А. К проблеме поиска критериев и показателей социально-экономической эффективности государственного управления в отечественной науке [Электронный ресурс] / А. А. Лыков. — Режим доступа: <http://www.lib.csu.ru/vch/094/123.pdf>.
13. Галочкина О. А. Социальные инвестиции как элемент социальной ответственности бизнеса [Электронный ресурс] / О. А. Галочкина // Социально-экономическое положение России в новых геополитических и финансово-экономических условиях: реалии и перспективы развития: сб. науч. ст. — СПб.: Институт бизнеса и права — 2008. — Режим доступа: <http://www.ibl.ru/konf/041208/28.html>.
14. Социальное рыночное хозяйство: концепция, практический опыт и перспективы применения в России / под общей ред. проф. Р. М. Нуреева. — Москва: Издательский дом ГУ-ВШЭ, 2007. — 325 с.
15. Давыдова Т. Е. Концепция социального рыночного хозяйства: формирование, развитие, современный подход [Электронный ресурс] / Т. Е. Давыдова // Социальное рыночное хозяйство: концепция, практический опыт и перспективы применения в России: материалы Интернет-конференции. — Режим доступа: <http://ecsocman.edu.ru/db/msg/274815.html>.
16. Мюллер-Армак А. Принципы социального рыночного хозяйства / А. Мюллер-Армак // Социальное рыночное хозяйство: Теория и этика экономического порядка в России и Германии / пер. с нем.; под ред. В. С. Автономова. — СПб.: Экономическая школа, 1999. — С. 262—283.
17. Мюллер-Армак А. Предложения по осуществлению социальной рыночной экономики / А. Мюллер-Армак // *Politekonom*. — 1996. — №1. — С. 61—70.
18. Müller-Armack A. The Principles of the Social Market Economy / A. Müller-Armack // *The German Economic Review*. — 1965. — № 2. — P. 89—104.
19. Эрхард Л. Благосостояние для всех: Репринт воспроизведение: пер. с нем. / Л. Эрхард. — М.: Инфра-М, 2008. — 472 с.
20. Эрхард Л. Десять тезисов в поддержку законодательства о запрете картелей. Полвека размышлений: речи и статьи / Л. Эрхард — М.: Руссико: Ордынка, 1993. — 608 с.
21. Эрхард Л. Христианин и социальное рыночное хозяйство. Полвека размышлений: речи и статьи / Л. Эрхард — М.: Руссико: Ордынка, 1993. — 608 с.
22. Невский С. И. Концептуальные основы послевоенного экономического строя ФРГ / С. И. Невский // *Экономический журнал*. — 2006. — № 12. — С. 180—211.
23. Филатова С. В. Инновационные формы социального инвестирования: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / С. В. Филатова. — Волгоград, 2004. — 169 с.
24. Алексеева О. Социальная ответственность компаний — опыт Запада и России [Электронный ресурс] / О. Алексеева // Меценат: интернет-портал. — Режим доступа: http://www.maecenas.ru/doc/2004_3_5.html.
25. Экономика предприятия: учебник / под ред. Ф. К. Беа, Э. Дихтла, М. Швайцера; пер. с нем. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 928 с.
26. Козлов В. А. Корпоративная социальная политика [Электронный ресурс] / В. А. Козлов // Демоскоп Weekly 16—29 марта 2009 г. — Режим доступа: <http://www.demoscope.ru/weekly/2009/0369/student03.php>.
27. Савицкая Л. Корпоративная социальная ответственность: кому быть лидерами в XXI веке? [Электронный ресурс] / Л. Савицкая // Управление компанией. — 2007. — № 7. — Режим доступа: <http://www.management.com.ua/strategy/str166.html>.
28. Корпоративная социальная ответственность в России: роль и приоритеты бизнеса [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://myplace.net.ua/lib/networkoverview/168-korporativnaja-socialnaja-otvetstvennost-v-rossii.html>.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2012 р.